

ZASADA PODZIAŁU WŁADZY

ZAJĘCIA NR 5

mgr Kinga Drewniowska

SYSTEM RZĄDÓW

SYSTEM RZĄDÓW – relacja między władzami w państwie wynikająca z realizacji zasady podziału władzy (system rządów nazwany jest także modelem ustrojowym).

Biorąc pod uwagę pewne powtarzające się w państwach demokratycznych rozwiązania instytucjonalne, wyróżnić można cztery główne systemy rządów:

- **system prezydencki**
- **system parlamentarny**
- **system semiprezydencki (półprezydencki)**
- **system komitetowy (system „rządów zgromadzenia”)**

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
OSÓB
SPRAWUJĄCYCH
WYSOKIE
STANOWISKA
PAŃSTWOWE**

```
graph TD; A[ODPOWIEDZIALNOŚĆ OSÓB SPRAWUJĄCYCH WYSOKIE STANOWISKA PAŃSTWOWE] --- B[ODPOWIEDZIALNOŚĆ POLITYCZNA]; A --- C[ODPOWIEDZIALNOŚĆ KONSTYTUCYJNA];
```

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
POLITYCZNA**

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
KONSTYTUCYJNA**

ODPOWIEDZIALNOŚĆ POLITYCZNA

a

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KONSTYTUCYJNA

ODPOWIEDZIALNOŚĆ POLITYCZNA → zasada według, której osoba piastująca urząd państwowy obowiązana jest ustąpić lub może zostać odwołana w przypadku utraty zaufania podmiotu mianującego ją na piastowany urząd lub sprawującego nad tym urzędem kontrolę. Odpowiedzialność ta zasadniczo nie ma charakteru prawnego i nie musi być w ogóle związana z jakimkolwiek naruszeniem prawa. Odpowiedzialność polityczna ponoszona przed parlamentem określana jest mianem odpowiedzialności parlamentarnej.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KONSTYTUCYJNA → przewidziane prawem konstytucyjnym konsekwencje postępowania osób zajmujących wysokie stanowiska państwowe w sposób sprzeczny z Konstytucją lub innymi ustawami w związku z wykonywaniem funkcji. Odpowiedzialność konstytucyjna jest odpowiedzialnością zindywidualizowaną.

SYSTEM PREZYDENCKI

- prezydent i parlament wybierani są w wyborach powszechnych
- prezydent jest jednocześnie głową państwa i szefem rządu
- prezydent nie ponosi odpowiedzialności politycznej przed parlamentem (Kongresem)
- prezydent i ministrowie ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną za delikty konstytucyjne i przestępstwa pospolite w tzw. procedurze *impeachmentu*
- ministrowie odpowiadają politycznie wyłącznie przed prezydentem, który w rzeczywistości sprawuje władzę wykonawczą w monokratyczny sposób
- istnieje zakaz łączenia funkcji deputowanego i członka gabinetu
- m.in. USA

SYSTEM PARLAMENTARNY

- władza wykonawcza należy do dualistycznej egzekutywy – rządu i głowy państwa
- członkowie rządu ponoszą przed parlamentem odpowiedzialność polityczną
- głowa państwa oraz członkowie rządu ponoszą również odpowiedzialność konstytucyjną
- parlament posiada środki kontroli odnoszące się do rządu jako całości oraz do poszczególnych ministrów
- głowa państwa zobowiązana jest do współdziałania zarówno z rządem, jak i z parlamentem, a jej kompetencje mają często jedynie formalny charakter (wiąże się z tym obowiązek **kontrasygnaty**)
- m.in. Wielka Brytania, Polska

SYSTEM SEMIPREZYDENCKI

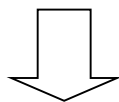
- ma charakter mieszany, gdyż w jego ramach występują elementy systemu parlamentarno-gabinetowego, jak i prezydenckiego
- dwuczłonowa egzekutywa (tzw. dualizm egzekutywy) – władza wykonawcza należy do prezydenta i rządu; prezydent jest głową państwa a premier szefem rządu
- prezydent powołuje premiera, a na jego wniosek ministrów
- szeroki zakres kompetencji głowy państwa
- brak odpowiedzialności politycznej prezydenta przy jednoczesnej odpowiedzialności konstytucyjnej
- m.in. Francja

SYSTEM KOMITETOWY

- parlament jest najwyższym organem państwowym reprezentującym suwerenne prawa narodu
- parlament powołuje i kontroluje zarówno głowę państwa, jak i rząd
- rząd wyłaniany jest spośród członków parlamentu, którzy pełnią funkcje szefów resortów
- rząd traktowany jest jako organ wykonawczy parlamentu i działa pod jego politycznym kierownictwem
- głowa państwa nie może rozwiązać parlamentu przed końcem jego kadencji
- Szwajcaria

ZASADA PODZIAŁU WŁADZY

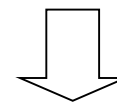
ASPEKT PRZEDMIOTOWY

wydzielenie pewnych rodzajowo odmiennych kierunków (sfer) działania państwa, tzn.:

- STANOWIENIE PRAWA
- WYKONYWANIE PRAWA
- SĄDZENIE

ASPEKT PODMIOTOWY

każdej z trzech wyodrębnionych dziedzin działania państwa powinny odpowiadać trzy oddzielone od siebie grupy organów państwowych;

wymóg istnienia odrębnych organów władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej, powoływanych do wykonywania swojego odcinka władzy państwowej

ASPEKT PERSONALNY ?

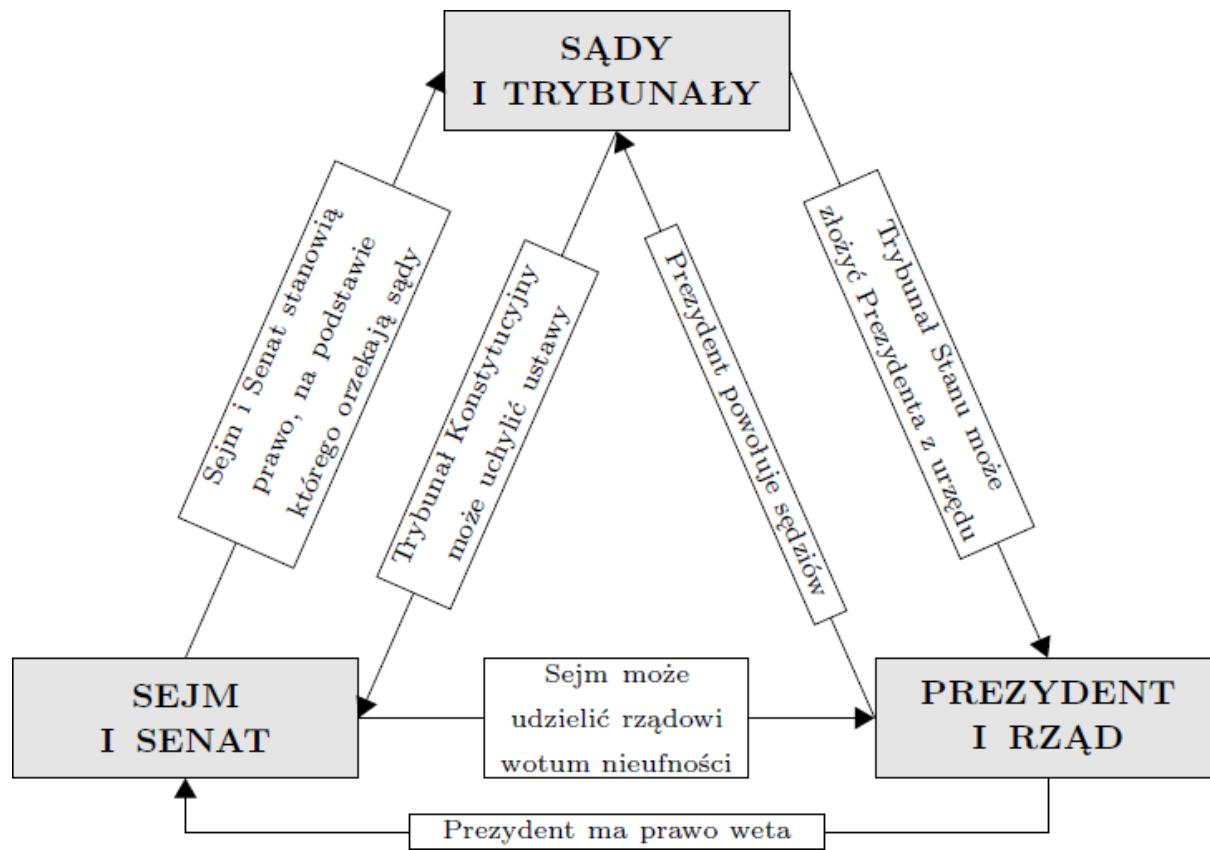
art. 103 Konstytucji RP

art. 132 Konstytucji RP

Art. 10 Konstytucji RP

1. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na **podziale i równowadze** władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.
2. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały.

„Z zasady podziału władzy wynika, iż władze: ustawodawcza, wykonawcza i sądownicza są rozdzielone, a ponadto, iż musi między nimi panować równowaga oraz, że muszą między sobą współpracować. Zasada ta nie ma znaczenia czysto organizacyjnego. Celem zasady podziału władz m.in. jest ochrona praw człowieka przez uniemożliwienie nadużywania władzy przez którykolwiek ze sprawujących organów”.

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 9 listopada 1993 r. (K 11/93)

„Wymóg rozdzielenia” władz oznacza m.in. iż każdej z trzech władz powinny przypadać kompetencje materialne odpowiadające ich istocie, a co więcej – każda z trzech władz powinna zachowywać pewne minimum wyłączności kompetencyjnej stanowiącej o zachowaniu tej istoty. **Tylko jednak wobec władzy sądowniczej „rozdzielenie” oznacza zarazem „separację”, gdyż do istoty wymiaru sprawiedliwości należy, by sprawowany był on wyłącznie przez sądy, a pozostałe władze nie mogły ingerować w te działania, czy w nich uczestniczyć. Wynika to ze szczególnego powiązania władzy sądowniczej z ochroną praw i wolności jednostki** i znajduje potwierdzenie zarówno w szczegółowych normach Konstytucji (...), jak i w konwencjach międzynarodowych (zwłaszcza art. 6 Konwencji Europejskiej)”.

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 21 listopada 1994 r. (K 16/94)

„Zasada podziału władz i zasada podległości sędziego ustawie dopuszczają dokonywanie w prawie takich zmian, które pociągają za sobą konieczność odpowiednich zmian orzecznictwa sądowego w odniesieniu do stosunków prawnych, które ukształtują się na tle nowych przepisów. **Zasada podziału władzy oznacza też jednak, że dopóki przepis prawa nie zostanie zmieniony, to jego stosowanie jest rzeczą sądów, a ustawodawca nie ma już na to bezpośredniego wpływu.** Swoboda sądowego stosowania prawa może być ograniczana przez odpowiednio precyzyjne sformułowanie stanowionych przepisów. Jeżeli jednak regulacja ustawowa nie jest do końca jasna i pozostawia różne możliwości interpretacyjne, to wybór możliwości najwłaściwszej należy już do władzy sądowniczej, która kieruje się przy tym ogólnymi zasadami wykładni prawa (...). Nawet jeżeli kierunek interpretacji sądowej nie pokrywa się z założeniami, czy intencjami, jakie ustawodawca wiązał niegdyś z uchwaleniem ustawy, to może to tylko na przyszłość wskazywać na potrzebę bardziej precyzyjnego formułowania przepisów prawa, tak by intencja ustawodawcy znajdowała jednoznaczny wyraz w tekście ustawy”.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 kwietnia 1999 r. (K 36/98)

Opracowano na podstawie:

- B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012
- L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2018
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016
- B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej. Komentarz*, Warszawa 2009